

УДК 378.016:78[:044.9
DOI 10.31654/2663-4902-2019-PP-1-42-47

Остапенко Н. І.

концертмейстер КВНЗ "Ніжинський коледж культури і мистецтв імені Марії Заньковецької" Чернігівської обласної ради

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ В ГАЛУЗІ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору виникає нагальна потреба в оновленні та вдосконаленні форм, методів та засобів навчання у вищій школі. Тому одним із пріоритетних напрямів сьогодення у галузі комп'ютеризації освіти є створення й упровадження мультимедійних засобів в освітній процес. Стаття розкриває актуальність використання мультимедійних посібників в галузі методичного забезпечення підготовки майбутніх педагогів-музикантів. Використання мультимедійних джерел розглядається як визначальний чинник ефективності у підготовці та освітньому процесі фахівців у вищих педагогічних закладах освіти. Визначено сутність дефініції "мультимедіа". Проаналізовано мультимедійні посібники з музично-теоретичних та інструментально-виконавських дисциплін.

Ключові слова: методичне забезпечення, професійна підготовка, майбутній фахівець музичного мистецтва, комп'ютерні технології, мультимедіа, мультимедійний посібник.

Постановка проблеми. У наш час комп'ютерні технології стали невід'ємною частиною освітнього процесу і сприймаються з більшим інтересом, ніж звичайні підручники. На шляху комп'ютеризації суспільства та всебічного поширення глобальної мережі Інтернет стає зрозумілою актуальність використання мультимедіа у навчальному процесі взагалі та професійній підготовці майбутнього фахівця музичного мистецтва зокрема. Для активізації професійної підготовки майбутніх педагогів-музикантів, підвищення її ефективності та якості потрібно забезпечити навчальний процес психолого-педагогічними та методичними розробками, які будуть спрямовані на виявлення оптимальних умов використання можливостей мультимедіа. Виходячи з цього, зростає актуальність відповідного методичного забезпечення підготовки майбутніх фахівців музичного мистецтва засобами мультимедіа.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ефективне застосування мультимедійних засобів у мистецькій освіті викликає сьогодні неабияке зацікавлення з боку науковців та учасників процесу професійної підготовки. Взаємодія музичного та мультимедійного мистецтва забезпечує безперервний саморозвиток студента за умов його особистої активності, спонукає до створення оригінального, нового, неповторного продукту за допомогою мультимедійних технологій, сприяє формуванню пізнавальної самостійності, творчої активності майбутніх фахівців [1].

За останні роки накопичено значний досвід щодо створення навчальних засобів, зорієнтованих на збільшення обсягу інформації завдяки використанню мультимедіа (Л. Гаврілова, І. Демехіна, Ю. Жарких, Б. Корчевський). Чимало наукових досліджень присвячено різним аспектам використання мультимедіа: створення й впровадження мультимедійних засобів та комп'ютерно-орієнтованих систем у навчання, зокрема професійну підготовку майбутніх педагогів-музикантів (Н. Белявіна, Л. Варнавська, В. Дьяконов, І. Гайденко, Л. Заря, І. Красильнікова, В. Луценко, Л. Масол, О. Науменко, О. Переверзова, Т. Рейзенкінд, О. Разумовська, О. Рибніков, М. Фролов та ін.); виконано низку дисертаційних досліджень щодо використання мультимедійних засобів і технологій у педагогічній діяльності (Я. Булахова, В. Імбер, Н. Іщук, К. Кірей, О. Коношевський, О. Чайковська, І. Шахіна, Л. Шевченко, С. Яшанов

та ін.). Аналіз дисертаційних розвідок у галузі вищої освіти (Ю. Дворник, Ю. Казаков, О. Суховірський, Л. Шевченко, Н. Шубенко) доводить, що мультимедійні технології дають змогу поглибити навчально-виховний процес, тим самим збільшити обсяг навчального матеріалу для творчого його вивчення та використання. Вони здатні забезпечити інтенсивне оволодіння студентами міцними знаннями та сприяють якісному системному засвоєнню змісту навчання, надають практично необмежених можливостей для самостійної та спільної творчої діяльності викладача і студентів. Цікавою є думка про те, що використання мультимедійних засобів навчання є необхідною ланкою в процесі підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями через їх широкі можливості діалогізації навчального процесу, активізації навчальної роботи студентів, посилення їх ролі як суб'єктів навчальної діяльності [8].

Мета статті. Розглянути та проаналізувати можливості застосування мультимедійних посібників у професійній підготовці майбутнього педагога-музиканта; розкрити актуальність їх використання у системі вищої музично-педагогічної освіти, зокрема при вивченні музично-теоретичних та інструментально-виконавських дисциплін.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що мультимедійні засоби навчання у вищій школі не можуть замінити викладача, але вони можуть вдосконалити й урізноманітнити його діяльність, тим самим підвищуючи рівень продуктивності студентів. Перед педагогічними навчальними закладами постає потреба упровадження у навчальний процес мультимедійних засобів, які дають можливість майбутнім фахівцям розширювати свої знання, спонукають їх до активного навчання та є дієвим засобом активізації пізнавальної діяльності, дають можливість з цікавістю вивчати будь-які предмети [7, с. 3].

Вирішення будь-якої проблеми потребує розкриття сутності її вихідної дефініції. Виходячи з мети нашого дослідження, таким є поняття "мультимедіа". Мультимедіа (англ. "multimedia" від лат. "multum" – багато, "medium" – засоби) являє собою інформаційний електронний документ із застосуванням різного типу електронних інформаційних об'єктів. Означене поняття розглядають як: інтерактивну технологію, що забезпечує за допомогою технічних і програмних засобів роботу з анімованою комп'ютерною графікою і текстом, мовою, високоякісним звуком, нерухомими зображеннями і рухомим відео [6]; електронне видання, яке містить систематизований науковий матеріал з навчальної дисципліни, пройшло редакційно-видавничу обробку, поєднує традиційну статичну (текст, графіку) і динамічну інформацію різних типів (мову, музику, відеофрагменти, анімацію тощо), впливає одночасно на декілька органів чуття (органи зору і слуху) [2]. Сьогодні мультимедійні технології використовують для створення сучасних ефективних засобів навчання та вдосконалення ефективності підготовки фахівців. Серед таких засобів у вищому навчальному закладі вагоме місце належить електронним підручникам та посібникам, а також самостійно підготовленому викладачем матеріалу, презентаціям за допомогою програми PowerPoint, відеоурокам, електронним інтерактивним дошкам тощо.

До джерельної бази методичного забезпечення підготовки майбутніх педагогів-музикантів слід віднести мультимедійні підручники з музично-теоретичних дисциплін, підготовлені Д. Гавріловою, В. Сергієнко, а саме: "Мультимедійний підручник з історії музичного мистецтва" та електронний навчальний посібник "Українська духовна музика". Зупинимось детальніше на кожному з них.

"Мультимедійний підручник з історії музичного мистецтва" автор визначає як сучасний мультимедійний засіб навчання для вищої школи, розроблений з використанням мультимедійних технологій, що містить систематизовану музично-історичну інформацію відповідно до навчальної програми з дисципліни "Історія музичного мистецтва" з урахуванням сучасних завдань професійної підготовки вчителя музики, розроблений з використанням усього арсеналу засобів мультимедіа та побудований на загальнодидактичних і специфічних музикознавчих принципах, спрямований на розвиток умінь і навичок, які забезпечують формування професійної компетентності студентів [3, с. 129]. Мультимедійний підручник "Російська музика: від найдавніших часів до початку ХХ століття" [3, с. 314] забезпечує вивчення одного з важливих розділів зі світової історії музики, а саме історії російської музичної культури від середньовіччя до "срібного століття".

При використанні означеного посібника у навчальному процесі автор спрямовує увагу на виконання таких завдань, як засвоєння знань про стилі і напрями у музичному мистецтві певного регіону та певної доби; відомості про життя та творчість відомих російських композиторів; аналіз розвитку музичних жанрів та стилів; виховання музичного, художньо-естетичного смаку на кращих зразках творчості видатних композиторів, потреби в освоєнні цінностей світової культури; оцінювання набутих знань музичних творів та історико-теоретичного матеріалу, подальшого їх використання; розширення світогляду, формування власного культурного середовища тощо.

Використання мультимедійного підручника з історії музичного мистецтва допоможе педагогу у підготовці та проведенні лекцій з мультимедійними презентаціями; у створенні власних презентацій; у проведенні тестового контролю знань. Окрім цього, вагомою допомогою підручник може бути і студентам під час самостійної роботи у підготовці до практичних занять; для самостійного вивчення лекцій; для самостійного слухання музики; для самоперевірки набутих знань музичних творів (музичні вікторини); для перевірки рівня набутих історико-теоретичних знань (тестування).

При вивченні курсу "Історія української музики" вагомою методичною допомогою для студентів та викладачів може стати мультимедійний навчальний посібник "Українська духовна музика" (уклад.: Л. Гаврілова, В. Сипченко, І. Удовенко) [5]. Особливою рисою означеного електронного видання є спрямування його змісту на культурологічний компонент, бо музичні твори автори аналізують як об'єкти мистецтва, а не атрибути культури. Автори наголошують, що "... духовна музика виходить за межі виключно церковно-культурного призначення, посідаючи в жанровій ієрархії місце обрядових та концертних жанрів. Залучення молоді до найкращих зразків цієї музики активно впливає на культурний розвиток їхньої особистості, духовно-ціннісні орієнтири, на розвиток музичних здібностей, а отже, і на професійну компетентність" [3, с. 338].

Структурний компонент посібника включає в себе такі складові: нариси з історії української духовної музики (історичний розвиток церковних піснеспівів української православної церкви від часів прийняття християнства в Україні-Русі до наших днів); творці духовної музики (відомості про життя та творчість українських митців тих часів та сьогодення, які писали й пишуть музичні твори на духовну тематику); жанри духовної музики (32 статті про жанри православної музики та піснеспіви католицького культу, доповнені репродукціями ікон, нотними фрагментами, звучанням аудіофрагментів); календар православних свят (історичні відомості про визначні православні свята та сценарії щодо їх святкування на шкільних позакласних заходах); глосарій (словник із 123-х найуживаніших музичних та релігійних термінів, доповнених ілюстраціями); аудіодобірка духовної музики; відеофрагменти; "Нотна скарбничка" класики української духовної музики й творів сучасних вітчизняних авторів; три слайд-шоу, присвячені музичним традиціям духовних центрів України – Святої Успенської Києво-Печерської лаври, Свято-Успенської Почаївської лаври та Свято-Успенської Святогірської лаври; тестові завдання та музична вікторина [3, с. 340].

Варта уваги теза авторів про те, що використання посібника "Українська духовна музика" у вивченні курсу з історії української музики сприятиме формуванню соціокультурної компетентності майбутніх фахівців музичної галузі, оскільки допомагає у виконанні наступних педагогічних завдань, а саме – усвідомлення української духовної музики як естетичного феномену, художньо-культурної цілісності, яка увібрала духовний досвід народу, втілила його релігійні, філософсько-етичні та моральні норми; закріплення знань про напрями і стилі музичного мистецтва; розширення музикознавчого світогляду, ознайомлення з творчістю сучасних українських композиторів – майстрів духовної музики; розвиток емоційно-почуттєвої сфери молоді, образно-асоціативного мислення й художньо-творчих здібностей майбутніх фахівців; виховання художньо-естетичного смаку, потреби у спілкуванні з "високим" мистецтвом та засвоєнні цінностей світової культури, розширення світогляду, формування культурно-освітнього простору кожного студента [2].

Пошук нових моделей навчання, усвідомлення значних переваг мультимедійних засобів порівняно з традиційним навчанням склали підґрунтя для створення мультимедійного посібника "Пізнання музичного стилю: теорія, методика, практика" (уклад. О. М. Щербініна) [9]. Розроблене автором електронне навчальне видання можна розглянути як навчально-методичний засіб, що уможливорює методично правильно організувати позаурочну та самостійну роботу студентів, розвинути їх уміння та навички у процесі фахової підготовки. Особливою рисою означеного посібника є розкриття методичних питань у поєднанні з їх теоретичним обґрунтуванням. Це є значною допомогою студентам глибше осягнути зміст викладеного матеріалу, забезпечити можливість свідомо використовувати свої знання про музичний стиль у подальшій музично-педагогічній діяльності. Матеріали посібника призначені для практичного застосування в курсах дисциплін інструментально-виконавського циклу, спецкурсах з проблем фахової підготовки майбутніх спеціалістів, педагогічній практиці студентів, навчально-виховній роботі вчителів у загальноосвітніх школах. Посібник значно розширює застарілі підходи до змісту інструментально-виконавських дисциплін, акцентуючи увагу не лише на умінні виконувати музику, але й прилучати студентів до культурних цінностей, формувати їх погляди на численні явища музичного мистецтва. Навчальний електронний посібник містить систематизований матеріал у вигляді набору сторінок, об'єднаних між собою загальною темою та метою: пізнання музично-стильових явищ у процесі музично-виконавської діяльності [3, с. 121].

Висновки. Мультимедійні розробки в галузі музичного мистецтва мають далекосяжні перспективи. Існуючи в інформаційному просторі, вони виконують безпосередню освітню роль, мають вагомий соціокультурний функцію і підвищують рівень навчально-наукового процесу у музичній освіті. Більш ефективним є застосування мультимедійних засобів у процесі оволодіння студентами первинними знаннями, а також відпрацювання навичок та вмінь, необхідних для професійної підготовки. Упровадження мультимедійних засобів у професійній підготовці майбутніх педагогів-музикантів є однією з умов підвищення якості навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі, а також запорукою підготовки висококваліфікованих фахівців, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних вільно здійснювати музично-педагогічну діяльність в інформаційному суспільстві. Вважаємо актуальним та доцільним використання розглянутих вище мультимедійних посібників у професійній підготовці майбутніх фахівців музичного мистецтва, зокрема при вивченні дисциплін музично-теоретичного та інструментально-виконавського напрямків.

Література

1. Бондаренко А. В. Формування пізнавальної самостійності майбутніх учителів музики з використанням мультимедійних технологій: автореф. дис. ... пед. наук: спец. 13.00.02. Київ, 2013. 20 с.
2. Гаврілова Л. Г. Використання електронного посібника "Українська духовна музика" у формуванні соціокультурної компетентності студентів педагогічних вишів. *Наукові записки*. Серія "Психолого-педагогічні науки" / за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2013. № 2. С. 123–129.
3. Гаврілова Л. Г. Методичне забезпечення системи формування професійної компетентності майбутніх учителів музики засобами мультимедіа. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 14. "Теорія і методика мистецької освіти": зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. Вип. 18 (23). С. 127–133.
4. Гаврілова Л. Г., Сипченко В., Удовенко І. Українська духовна музика: навч. посіб. з курсу "Історії української музики" для студентів спеціальності 7.01010201 – Початкова освіта, спеціалізація – Музика. Слов'янськ, 2013. 196 с. Електрон. текст. дан. (1,2 GB). 1 DVD-ROM. – Систем. вимоги: CPU 2000Mhz; 1024MbRAM; 1,5 GbHDD: MSWindowsXP, Vista (32/64), Windows 7 (32/64-bit). URL: <http://ukrspiritmuz.net.ua/index.html>
5. Дрот В. Л., Новиков Ф. А. "Толковый словарь современной компьютерной лексики. URL: <http://comp.vslovar.org.ru/603.html>.
6. Імбер В. І. Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2008. 238 с.

7. Медведєва Є. В. Застосування мультимедійних засобів навчання в підготовці майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33 (86). С. 277–282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_46.

8. Щербініна О. М., Щербінін М. А. Пізнання музичного стилю: теорія, методика, практика: електр. навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя. Електрон. текстові дан. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 1 ел. опт. диск (CD-ROM); 12 см.

9. Щербініна О. М. Методичне забезпечення фортепіанної підготовки студентів у контексті інформатизації сучасної музичної освіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 14. "Теорія і методика мистецької освіти": зб. наук. праць. Вип. 18 (23). Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 119–123.

References

1. Bondarenko, A. V. (2013). Formuvannya piznavalnoi samostiinosti maibutnikh uchyteliv muzyky z vykorystanniam multymediinykh tekhnolohii [Formation of cognitive independence of future music teachers using multimedia technologies]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

2. Havrilova, L. H. (2013). Vykorystannia elektronnoho posibnyka "Ukrainska dukhovna muzyka" u formuvanni sotsiokulturnoi kompetentnosti studentiv pedahohichnykh vyshiv [Use of the electronic guide "Ukrainian Spiritual Music" in shaping sociocultural competence of students of pedagogical colleges] *Naukovi zapysky. Seriya "Psykhologo-pedahohichni nauky" – Proceedings. Psychological and Pedagogical Sciences Series*. Ye. I. Kovalenko (Ed.). Nizhyn. (2). 123–129 [in Ukrainian].

3. Havrilova, L. H. (2015). Metodychne zabezpechennia systemy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky zasobamy multymedia [Methodical support of the system of formation of professional competence of future music teachers by means of multimedia] *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity – Scientific journal of MP Dragomanov National Pedagogical University. Series 14 "Theory and Methods of Art Education"*, (18 (23)). Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova. 127–133 [in Ukrainian].

4. Havrilova, L. H., Sypchenko, V., & Udovenko, I. (2013). *Ukrainska dukhovna muzyka* [Ukrainian spiritual music]. Sloviansk: Muzyka. Elektron. tekst. dan. (1,2 GB). – 1 DVD-ROM. – System. vymohy: CPU 2000Mhz; 1024Mb RAM; 1,5 Gb HDD: MS Windows XP, Vista (32/64), Windows 7 (32/64-bit). URL: <http://ukrspiritmuz.net.ua/index.html> [in Ukrainian].

5. Drot, V. L., & Novykov, F. A. *Tolkovyï slovar sovremennoï kompiuternoï leksyky* [Explanatory dictionary of modern computer vocabulary]. URL: <http://comp.vslvar.org.ru/-603.html> [in Ukrainian].

6. Imber, V. I. (2008). Pedahohichni umovy zastosuvannia multymediinykh zasobiv navchannia u pidhotovtsi maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv [Teachers ought to learn about multimedia cares at the preparation of the Maybutton teacher of cobs]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].

7. Medvedieva, Ye. V. (2013). Zastosuvannia multymediinykh zasobiv navchannia v pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv muzyky do spivrobotnytstva z uchniamy [The use of multimedia learning tools in preparing future music teachers to collaborate with students] *Pedahohika formuvannia tvorchoï osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of formation of creative personality in higher and secondary schools*. 33 (86). 277–282. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2013_33_46 [in Ukrainian].

8. Shcherbinina, O. M., & Shcherbinin, M. A. (2014). Piznannia muzychnoho styliu: teoriia, metodyka, praktyka [Piznannia muzychnoho styliu: theory, methodology, practice]. Nizhynskiy derzhavnyi universytet imeni Mykoly Hoholia. *Elektron. tekstovi dan. – Electron. text data*. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia.

9. Shcherbinina, O. M. (2015). Metodychne zabezpechennia fortepiannoï pidhotovky studentiv u konteksti informatyzatsii suchasnoï muzychnoi osvity [Methodical provision of piano preparation of students in the context of informatization of modern music education]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 14. "Teoriia i metodyka mystetskoï osvity" – Scientific journal of MP Dragomanov National Pedagogical University. Series 14. "Theory and Methods of Art Education"*. 18 (23). Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova.

Остапенко Н. И.

концертмейстер КВУЗ "Нежинский колледж культуры и искусств имени Марии Заньковецкой" Черниговского областного совета

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ В СФЕРЕ МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

В условиях интеграции Украины в европейскую образовательную систему возникает острая необходимость в обновлении и совершенствовании форм, методов и средств учебного процесса в высшей школе. Поэтому одним из приоритетных направлений современности в области компьютеризации образования является создание и внедрение мультимедийных средств в образовательный процесс. Статья раскрывает актуальность использования мультимедийных пособий в области методического обеспечения подготовки будущих педагогов-музыкантов. Использование мультимедийных источников рассматривается как определяющий фактор эффективности в подготовке и образовательном процессе специалистов в высших педагогических учебных заведениях. Раскрывается суть дефиниции "мультимедиа". Проанализированы мультимедийные пособия по музыкально-теоретическим и инструментально-исполнительским дисциплинам.

Ключевые слова: методическое обеспечение, профессиональная подготовка, будущий специалист музыкального искусства, компьютерные технологии, мультимедиа, мультимедийный учебник.

Nataliia Ostapenko

Concertmaster, Nizhyn Maria Zankovetska Culture and Art School, Chernihiv Oblast Council

TENDENCIES IN DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL SUPPORT IN TRAINING FUTURE SPECIALISTS IN MUSICAL ART IN THE CONDITIONS OF MODERN PEDAGOGICAL EDUCATION

In the context of integration to the European educational space, there is an urgent need for updating and improving the forms, methods and means of study at high school. Therefore, to-day one of the foremost directions in the field of computerization of education is to create and introduce multimedia in the learning process.

The article exposes the relevance of utilizing multimedia in methodological support of future music teachers' training. The use of multimedia sources is considered to be a defining factor in the efficacy of specialist training in institutions of higher education.

The author provides with the essence of the concept "multimedia", as well as analyzes multimedia manuals on musical theoretical and instrumental performing disciplines.

Key words: methodological support, professional training, future specialist in musical art, computer technology, multimedia, multimedia manual.